

การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย*

THE DEVELOPMENT OF ACTIVITY PACKAGE BY USING BRAIN BASED LEARNING FOR DEVELOPING LIFE SKILLS OF YOUNG CHILDREN

อรัทัย เลออลงกรณ์

Orathai Lao-alongkron

วิไลวรรณ กลิ่นถาวร

Wilaiwan Klintavorn

สุธิษณา โตรณายนนท์

Sutisana Totanayanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University, Thailand

E-mail: orat06@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย และเพื่อวิเคราะห์ผลการใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิงอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 และ 2/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนเทศบาลห้างฉัตร อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 60 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐาน จำนวน 32 แผน และแบบวัดทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยซึ่งมีทั้งหมด 2 สถานการณ์ ประกอบด้วยสถานการณ์ที่ 1 ด้านการรับผิดชอบและด้านการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และสถานการณ์ที่ 2 ด้านการคิดวิเคราะห์และด้านการแก้ปัญหา สถิติที่ใช้ในงานวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมีความเหมาะสมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีผลการประเมินระหว่าง 0.8 -1.0 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ 2) ผลการใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานพบว่าทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.69 และหลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 ซึ่งสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรม และ

* Received January 21, 2022; Revised January 24, 2022; Accepted February 3, 2022

เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่าหลังการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมีทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้านโดยเรียงตามลำดับดังนี้ 1.ด้านการคิดวิเคราะห์ 2.ด้านความรับผิดชอบ 3.ด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น และ 4. ด้านการแก้ปัญหา

คำสำคัญ: พัฒนาชุดกิจกรรม, สมอเป็นฐาน, การส่งเสริมทักษะชีวิต, เด็กปฐมวัย, จังหวัดลำปาง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop Brain Based Learning activity packages to encourage young children life skill 2) analyze effect of using Brain Based Learning activity packages of young children. This is experimental research, the sample used in the research was young children's boys and girls, with 5-6 years of age, of kindergarten 2/1 and 2/2 in first semester of 2016 academic year of Hang Chat district municipal school, Hang Chat sub-district, Lampang Province. The sample group contained 60 young students. Those groups were selected by using purposive sampling. The instrument used in the study were 32 Brain Based Learning activity packages. The evaluation form was divided into two situations life skills evaluation form, situations: 1) Students were evaluated the accountability skill and interpersonal relationship skill. 2) The students were evaluated critical thinking skill and problem skill. The research followed one group pretest-posttest design and the data were analyzed by using Arithmetic mean and Standard Deviation. The results of study revealed that 1) Brain-based activities package for promoting early childhoods' life skills is appropriate and applicable which was evaluated by 5 experts with an evaluation result between 0.8 -1.0. 2) The early childhood children have life skills before the activity with a mean score of 1.69 and after the activity with a mean score of 1.89, which was higher than before the use of the brain-based activity package. When analyzing each aspect, It was found that after the brain-based activity package of early childhood children has the higher life skills than before in all aspects of the activities, in the following order: 1. Critical thinking 2. Responsibility 3. Building relationships with others and 4. Problem solving.

Keywords: activity package development, brain-based learning, developing life skills, young children, Lampang province

บทนำ

ปัจจุบันเด็กปฐมวัยตกอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ตึงให้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การพัฒนาเด็กจึงมีความจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กเพื่อให้สามารถเผชิญกับปัญหารอบตัว และภูมิคุ้มกันเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อเด็กปฐมวัยในอนาคตได้ การส่งเสริมทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญซึ่งเป็นทักษะที่ทำให้สามารถจัดการปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งของตัวเองได้เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้อย่างมีความสุขในสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต การพัฒนาทักษะชีวิตเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นเด็กได้มีส่วนร่วมในการค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดทักษะชีวิตในด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550) ทักษะชีวิตจึงเป็นลักษณะและความสามารถพื้นฐานในการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกและความรู้สึกรู้สึกนึกคิดภายในของตนได้อย่างเหมาะสม จนทำให้เด็กสามารถดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมนั้นได้อย่างราบรื่น มีความสุข และสันติ ดังนั้นทักษะชีวิตจึงเป็นความสามารถ ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่ส่งผลให้คนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัว สามารถควบคุมและจัดการสถานการณ์ที่ตนกำลังเผชิญอยู่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541) ซึ่งทักษะชีวิตที่จำเป็นต้องพัฒนาให้แก่เด็กปฐมวัยมี 17 ทักษะ ประกอบด้วย การช่วยเหลือตนเองและบุคคลอื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผนในการทำงาน การแก้ปัญหาง่าย ๆ การสื่อสารความคิดของตนเองให้บุคคลอื่นเข้าใจ มารยาทในการรับประทานอาหาร การปฏิบัติให้เหมาะสมในที่สาธารณะ การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลตามวัย การบอกเวลา การดูแลสุขภาพของตนเอง การจัดการความเครียด การแต่งตัวได้ด้วยตนเอง การอ่านสัญลักษณ์ในชุมชน การใช้โทรศัพท์ การเดินทางด้วยยานพาหนะ การซื้อของ และการใช้เงิน (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2556) ดังนั้นการพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่เด็กปฐมวัยนั้นควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ได้ลงมือปฏิบัติได้ร่วมคิดอภิปรายแสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน ได้สะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด มุมมอง เชื่อมโยงวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และปรับใช้กับชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา, 2541)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ ลักษณะกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบเปิดกว้าง จัดให้มีประสบการณ์ที่หลากหลายโดยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสนใจหรือให้เด็กได้แสดงออกในแนวทางที่เขาสนใจ เรียนรู้แบบปฏิบัติจริงโดยการใช้ประสาทสัมผัสกระทำกับวัตถุด้วยความอยากรู้อยากเห็น ได้ทดลองสร้างสิ่งใหม่ ๆ เด็กเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เด็กได้การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ

และเป็นรายบุคคล การให้เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นทำให้เด็กได้ตรวจสอบความคิดของตน แต่เมื่อมีปัญหาเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่ ควรให้เด็กได้เรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงเป็นตัวตั้ง มีการเชื่อมโยงหลากหลายสาขาวิชา บทบาทของครูเป็นผู้ให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสม (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์และอุษา ชูชาติ, 2545)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนควรมีความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและการพัฒนาของสมองเพื่อจะได้วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่กระตุ้นให้สมองคิดและทำงานแบบทำท่าย้วยมากที่สุด ผู้เรียนได้คิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในทุกด้าน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดและเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ เป็นรากฐานไปสู่การเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ในการดำรงชีวิตและเมื่อเติบโตขึ้นจะได้เป็นเยาวชนพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551)

จากความสำคัญดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ ซึ่งชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถเป็นแนวทางให้แก่ครูปฐมวัยในการนำไปจัดการเรียนรู้และส่งเสริมทักษะชีวิตทั้ง 4 ด้าน ทั้งด้านการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการรับผิดชอบ ให้แก่เด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลการใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือเด็กปฐมวัยชาย-หญิงอายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำปางจากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ตัวอย่างคือเด็กปฐมวัยชาย-หญิงอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 และ 2/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ของโรงเรียนเทศบาล ห้างฉัตร

อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน และ กลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน รวม 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือขึ้นเอง ประกอบด้วยเครื่องมือทดลองและเครื่องมือวัดดังนี้

1. ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐาน
2. แบบวัดทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ร่วมวิจัยดำเนินการวัดทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ผู้ร่วมวิจัยดำเนินการทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม 2559 ถึงเดือนกันยายน 2559 ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ วันพฤหัสบดีและวันศุกร์ วันละ 30 นาที โดยดำเนินการทดลองใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์

3. หลังการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้ร่วมวิจัยดำเนินการทดสอบวัดทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นชุดเดิม

4. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณน (Descriptive statistics) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 2) การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC: Index of Item-Operational Definition Congruence)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมีความเหมาะสมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีผลการประเมินระหว่าง 0.8 -1.0 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

2.ผลวิเคราะห์การใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยพบว่าทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.69 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบก่อนการจัด

กิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.71 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89 ด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นก่อนการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.58 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 ด้านการคิดวิเคราะห์ก่อนการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.8 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.95 ด้านการแก้ปัญหาก่อนการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.67 หลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.84 ซึ่งสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน

2.1 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบในเรื่องของการปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองได้รับมอบหมายจนสำเร็จ การใช้ของเล่นหรือวัสดุอุปกรณ์อย่างทะนุถนอม และการเก็บของเล่นหรือวัสดุอุปกรณ์ไว้ที่เดิมหลังทำกิจกรรมเสร็จสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน

2.2 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นในเรื่องการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และการช่วยเหลือผู้อื่นสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน

2.3 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยด้านการคิดวิเคราะห์ในเรื่องการแยกแยะความเหมือนความต่างของสิ่งนั้น ๆ ด้านการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และด้านการคิดหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้นมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน

2.4 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยด้านการแก้ปัญหาในเรื่องการแก้ปัญหาวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนคน การแก้ไขปัญหาการหาวัสดุมาทดแทน การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้าน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมีความเหมาะสมประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีผลการประเมินระหว่าง 0.8 -1.0 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐาน ได้ถูกคัดสรร พิจารณาจากเอกสารตำราต่าง ๆ ทำให้ได้ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบชัดเจน และในทุกขั้นตอนส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ (S=Stimulate Learning) ผู้เรียนมีบทบาทในการร่วมทำกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจก่อนการทำกิจกรรม ตามที่ครูจัดให้ในรูปแบบของการร้องเพลง การใช้คำคล้องจอง

การใช้กล่องปริศนา การบริหารสมอง ฯลฯ ขั้นที่ 2 ชั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (S = Sharing) ผู้เรียนมีบทบาทในการคิดวิเคราะห์และ แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องราวที่เด็กได้รับรู้ ตอบ คำถามของครูตามความคิดเห็นของตนเอง รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขั้นที่ 3 ชั้นลงมือ ปฏิบัติร่วมกัน (I = Interaction) ผู้เรียนมีบทบาทในการร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม ที่ครูจัดให้ แก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ครูกำหนด ขั้นที่ 4 ชั้นสะท้อนคิด (R = Reflective Thinking) ผู้เรียนมีบทบาทในการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ กิจกรรม ซึ่งชุดกิจกรรมที่ดีจะต้องมีขั้นตอนที่ชัดเจน ที่ได้กล่าว วรกิต วัตต์เข้าหลาม ได้กล่าวว่า ชุดกิจกรรมที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ 1) เป็นชุดสื่อประสมที่ผลิตได้เหมาะสมสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของเนื้อหาบทเรียน 2) เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน 3) ประกอบไป ด้วยสื่อหลากหลายสร้างความสนใจของผู้เรียนได้ดี 4) มีคำชี้แจงและบอกวิธีการใช้อย่างละเอียด ชัดเจน ง่ายต่อการนำไปใช้ 5) มีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วนในบทเรียน 6) ได้ ดำเนินการผลิตอย่างเป็นระบบ ปรับปรุง และทดสอบให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยมีความ คงทนถาวรต่อการใช้และสะดวกในการเก็บรักษา (วรกิต วัตต์เข้าหลาม, 2540) และมณี เกษพกา อูษา คงทอง และ สุรางค์ เมรานนท์ ที่ได้พัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชา สุขภาพผู้บริโภคร โดยใช้สมองเป็นฐาน ของนักศึกษาศาสนาชั้นการพลศึกษาซึ่งขั้นตอนของรูปแบบ การสอน มี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นผ่อนคลาย(relaxation) 2) ขั้นกระตุ้นความรู้เดิม (activation prior knowledge) 3) ขั้นใช้ผังมโนทัศน์ (concept mapping) 4) ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ (transfer of learning) 5) ชั้นบริหารสมอง (operation to brain gym) 6) ชั้นคิดไตร่ตรอง (reflective thinking) (มณี เกษพกา อูษา คงทอง และสุรางค์ เมรานนท์, 2557)

2. ผลการใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมีทักษะ ชีวิตสูงขึ้นทุกด้าน โดยมีทักษะด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบ ด้านการคิด วิเคราะห์ และด้านการแก้ปัญหาตามลำดับ ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากว่าการใช้ชุดกิจกรรมนั้นให้ ความสำคัญในการมีส่วนร่วม ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว รวมไปถึงเพื่อน และ ครู เด็กเรียนรู้ในการสื่อสารระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่ม เด็กได้มีโอกาสช่วยเหลือ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้ฟัง และตอบคำถาม จากข้อสงสัยที่ภายในกลุ่มช่วยกันค้นหา ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กมีทักษะสำคัญจึงเป็นความท้าทายของครูประไพ ประดิษฐ์ สุขถาวรได้กล่าวถึงทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำ กระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บุคคล การจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะ

ทำให้เด็กได้เกิดทักษะชีวิตที่ดีเพราะเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์แล้วจะทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่เด็กสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของเขาได้ (ประไพ ประดิษฐ์สุขาวาร, 2554) และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบ 2) การวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลี้ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากาย เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การจัดการประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เด็กได้เกิดทักษะชีวิตที่ดีเพราะเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์แล้วจะทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่เด็กสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของเขาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับองค์การอนามัยโลกได้สรุปถึงองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตไว้และถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิต ดังนี้ 1) ทักษะการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ 2) ทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทางร่างกายและจิตใจ 3) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นความสามารถในการคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยการคิดสร้างสรรค์ 4) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ และประเมินปัญหาหรือสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวเราที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต 5) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication) เป็นความสามารถในการ

ใช้คำพูดและท่าทางเพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสม 6 ทักษะการ
 สร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) เป็นความสามารถในการ
 จัดสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และสามารถรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว 7) ทักษะการ
 ระหนักรู้ในตน (Self-awareness) เป็นความสามารถในการค้นหา รู้จักและเข้าใจตนเอง เช่น รู้
 ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการ และสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง 8) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น
 (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล 9)
 ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) เป็น ความสามารถในการรับรู้อารมณ์
 ของตนเองและผู้อื่น รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธ และความเศร้าโศก ที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย
 และจิตใจได้อย่างเหมาะสม 10) ทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with stress) เป็น
 ความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด (ยงยุทธ วงศ์
 ภิรมย์ศานต์ และ สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2553) และ Maxwell (ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ
 ของทักษะชีวิตว่าควรมีทักษะที่จำเป็นใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) ทักษะด้านความรู้ในตนเอง และการ
 ตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Knowledge or Self Awareness Skills) ในด้านความรู้ในตนเอง
 และการรู้ในข้อจำกัดของตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์อย่างมหาศาลโดยที่จะขาดเสีย
 มิได้ ตัวอย่างเช่น ทักษะการประเมินตนเอง หรือการค้นหาข้อดีข้อด้อยของตนเองในขอบเขต
 ของชีวิต ทักษะของการเข้าใจแรงจูงใจในตนเอง ความปรารถนาความชอบ และการกำหนด
 เป้าหมายในชีวิตของตนเองอย่างชัดเจน เป็นต้น 2. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive
 Skills) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่รวมกันและใช้ชีวิตร่วมกัน (Maxwell,
 R., 1981) ดังนั้นทักษะที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้แก่ ทักษะการแสดงออกทาง
 อารมณ์ของตน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการเข้าใจอารมณ์บุคคลอื่น ทักษะ
 การตีความในแรงจูงใจของบุคคลอื่น ทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการ
 ต่อต้านความกดดันจากสังคม และทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ทักษะการแก้ปัญหา
 (Problem-Solving Skills) ชีวิตมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยจะต้องเผชิญกับความซับซ้อนทางสังคม
 ที่เกิดขึ้น ดังนั้นทักษะการแก้ปัญหาจึงจำเป็นและมีความสำคัญในการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็น
 ทักษะการค้นหาข้อมูล ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดหาทางเลือกที่เหมาะสม ทักษะการ
 วางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งทักษะต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับการนำไปประยุกต์กับขอบข่าย
 ของชีวิตในแต่ละด้านของบุคคล เช่น ชีวิตการทำงาน ชีวิตการเรียน ชีวิตครอบครัว และ ชีวิต
 ส่วนตัวของการใช้เวลาว่าง เป็นต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนา
 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไป

จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี โดยสามารถพัฒนาทักษะชีวิตในทักษะด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น มีส่วนต่างของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมสูงมากที่สุดแสดงให้เห็นว่าการใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานส่งเสริมให้เด็กมีทักษะชีวิตที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองจากการวิจัยนี้เห็นว่าการสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนจะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและสนุกสนานและชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐาน ได้ถูกคัดสรรพิจารณาจากเอกสาร ตำราต่าง ๆ ทำให้ได้ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบชัดเจน และในทุกขั้นตอนส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ (S=Stimulate Learning) ผู้เรียนมีบทบาทในการร่วมทำกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจก่อนการทำกิจกรรมตามที่ครูจัดให้ในรูปแบบของการร้องเพลง การใช้คำคล้องจอง การใช้กลองปริศนา การบริหารสมอง ฯลฯ ขั้นที่ 2 ขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (S = Sharing) ผู้เรียนมีบทบาทในการคิดวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวที่เด็กได้รับรู้ ตอบคำถามของครูตามความคิดเห็นของตนเอง รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติร่วมกัน (I = Interaction) ผู้เรียนมีบทบาทในการร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมที่ครูจัดให้ แก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ครูกำหนด ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนคิด (R = Reflective Thinking) ผู้เรียนมีบทบาทในการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม ดังนั้นครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย จึงควรใส่ใจต่อการเรียนรู้ของเด็ก อาจกำหนดเป้าหมายแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ในการใช้ชุดการสอนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานไปใช้กับเด็กในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระดับพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปฐมวัยเช่น ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เพื่อเป็นพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดในเด็กและเยาวชนต่อไป และควรมีการนำชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐานไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็กปฐมวัย เช่น ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น และควรมีการเปรียบเทียบผลการใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้สมองเป็นฐาน กับเด็กปฐมวัยที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น ขนาดของโรงเรียน วัฒนธรรม ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัยของครู เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). แนวทางการจัดกิจกรรมเตรียมประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรท้องถิ่น ตามกรอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เบรน-เบส บั๊ค.
- จิระพันธ์ พูลพัฒน์. (2556). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย. ใน รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประไพ ประดิษฐ์สุขถาวร. (2554). สอนลูกให้มีทักษะชีวิต (Life Skill). กรุงเทพมหานคร: ชุมชมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- มณี เกษผกา, อุษา คงทอง และสุรางค์ เมรานนท์. (2557). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ วิชาสุขภาพผู้บริโภคร โดยใช้สมองเป็นฐานของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 10(1), 149-167.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และ สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ์. (2553). ทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สร้างเสริมสุขภาวะวัยรุ่น โรงพยาบาลรามาริบัติ.
- วรกิต วัดเข้าหลาม. (2540). ชุดการสอน. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์และอุษา ชูชาติ. (2545). ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). ก้าวสู่มาตรฐานการเรียนรู้ทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานวิชาการมาตรฐานการศึกษา. (2541). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Maxwell, R. (1981). Life After School: A Social Skills Curriculum. New York: Pergamon.